

KINNITATUD riigihalduse ministri 06.02.2020 käskkirjaga nr 21

Programmi nimi	Regionaalpoliitika programm
Programmi eesmärk	Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond
Elluviimise periood	2020–2023
Peavastutaja	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad	
Tulemusvaldkond	Riigivalitsemise
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Tulemusvaldkonna arengukava	-

Sissejuhatus

Regionaalpoliitika programmiga panustatakse Riigivalitsemise arengukava eesmärgi „Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine“ saavutamisse.

RIIGIVALITSEMINE						
Valitsuse toetamine (Riigikantselei)	Riigi rahandus (Rahandusministeerium)	Halduspoliitika (Rahandusministeerium)	Regionaalpoliitika (Rahandusministeerium)	Finantspoliitika (Rahandusministeerium)	Kodanikuühiskond (Siseministeerium)	Arhiivindus (Haridus- ja Teadusministeerium)
Eesmärk: Toetada VV-d ja peaministrit valitsuse eesmärkide elluviimisel	Eesmärk: Kestlik ja majandusüklit tasakaalustav riigi rahandus	Eesmärk: Riigi haldusvõimekuse tõstmine - piiratud eelarvelistes tingimustes riigihalduse kvaliteedi parandamine koos ressursside kasutamise tõhususe suurendamisega	Eesmärk: Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ning meeldiv keskkond	Eesmärk: Konkurentsivõimeline ja usaldusväärne ettevõtlus- ja finantskeskkond	Eesmärk: Teotahtelised kodanikuühendused ning ühiskondlikult aktiivsed elanikud	Eesmärk: Ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine

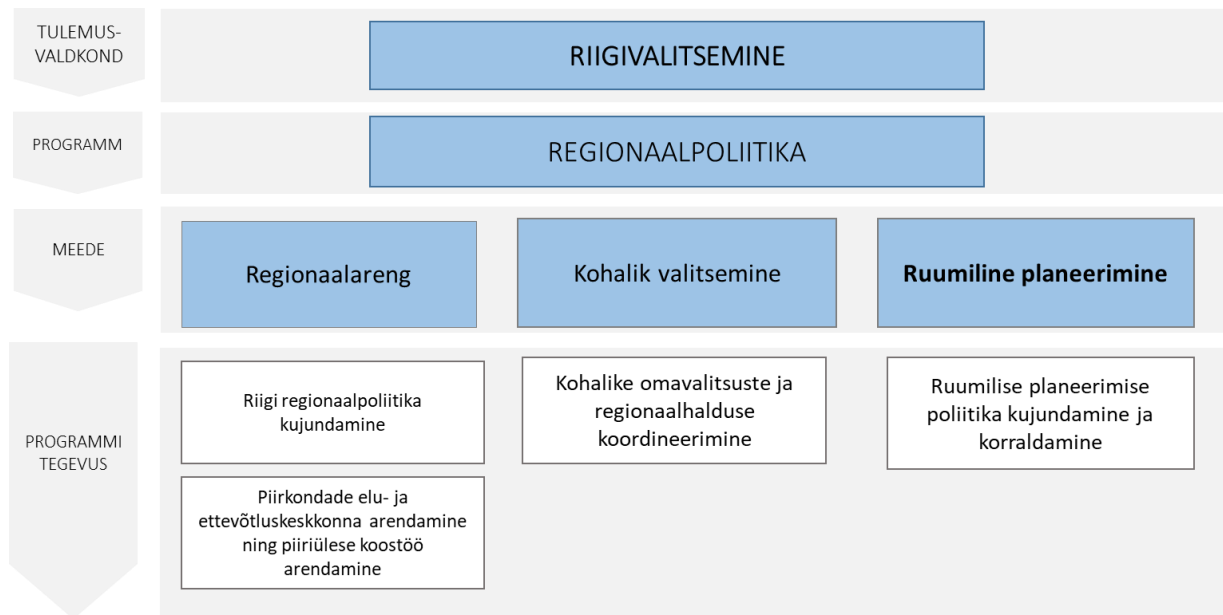
Joonis 1. Riigivalitsemise tulemusvaldkonna programmid ja eesmärgid.

Riigivalitsemise tulemusvaldkonna regionaalpoliitika programm hõlmab:

- 1) kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamist ja regionaalhalduse koordineerimist;
- 2) ruumilise planeerimise ja jätkusuutliku maakasutuse edendamist kohalikul ning riiklikul tasandil;
- 3) regionaalpoliitika kujundamist ja regionaalarengu suunamist.

Kohalike omavalitsuste poliitika, ruumilise planeerimise korraldamine ja regionaalareng on seotud lisaks riigivalitsemise tulemusvaldkonnale ka kõigi teiste tulemusvaldkondade ja riigi arengut

suunavate arengukavadega. Regionaalpoliitika programmi eesmärgid saavutatakse suures osas muude programmide (transpordipoliitika, ettevõtluspoliitika, maaelupoliitika jm) kaudu. Regionaalpoliitika programm hõlmab Rahandusministeeriumi valitsemisala meetmeid ja tegevusi. Regionaalpoliitika programmi abil tagatakse muude programmide regionaalselt tasakaalustatud elluviimine.

Joonis 2. Regionaalpoliitika programmi struktuur

Programmi alusdokumendid:

- „Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2019-2023“;
- üleriigiline planeering „Eesti 2030+“;
- „Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020“;
- „Partnerluslepe Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamiseks 2014-2020“;
- maakondade arengustrateegiad, maakonnaplaneeringud ning kohalike omavalitsuste arengukavad ja üldplaneeringud.

Juhtimiskorraldus

Regionaalpoliitika programmi eesmärgi täitmise eest vastutab Rahandusministeerium.

Rahandusministeeriumi peamisteks koostööpartneriteks programmi elluviimisel on kohalikud omavalitsused, kohaliku omavalitsuse üksuste üleriigiline liit, maakondlikud omavalitsusliidud, maakondlikud arendusorganisatsioonid, ministeeriumid, Eesti Keele Instituut, põhiseaduslikud institutsioonid, ülikoolid, uurimiskeskused ja välispartnerid.

Regionaalpoliitika programmi juhib regionaalpoliitika asekanstler. Programmi juhi ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja riigivalitsemise valdkonna arengukava väljatöötamises osalemine ning infovahetuse korraldamine. Valdkonna eest vastutav minister esitab programmi eelnõu Rahandusministeeriumile riigieelarve strateegia ja riigieelarve koostamiseks ning kinnitab programmi pärast riigieelarve vastuvõtmist Riigikogus. Programm avalikustatakse Rahandusministeeriumi veebilehel.

Programmi tulemuste seire toimub vastavalt määrusele „Riigi eelarvestrateegia ja ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise kord“. Iga lõppenu aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks riigivalitsemise valdkonna tulemusaruandesse.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Eesmärk: Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja meeldiv elukeskkond.

Indikaator	Tegelik tase (2018)	2020	2021	2022	2023
Harju maakonna elanike osakaal Eesti rahvaarvust (%) ¹	44,7%	=<45,6%	=<46,0%	=<46,4%	=<46,8%
Väljaspool Harju maakonda loodud SKP osakaal Eesti SKPst (%) ²	35,1%	>=35%	>=35%	>=35%	>=35%
Kinnisvara hindade regionaalne erinevus (Harju-, Tartu-, Pärnumaa vs ülejäänud Eesti keskmine, kordades) ³	5,1	=<5,0	=<5,0	=<5,0	=<5,0
Elukeskkonnaga rahulolu haldusüksuste tasandil (mõõdik alates 2020)	N/A	Suurenemine algtasemest	Suurenemine algtasemest	Suurenemine algtasemest	Suurenemine algtasemest
Elukeskkonnaga rahulolu piirkondlikud erinevused (mõõdik alates 2020)	N/A	Vähennemine algtasemest	Vähennemine algtasemest	Vähennemine algtasemest	Vähennemine algtasemest
Kohalike omavalitsuste kulude osakaal avaliku sektori kuludest ⁴	24,1%	≥24,1%	≥24,1%	≥24,1%	≥24,1%

Programmi rahastamiskava

Eelarve jaotus	2020	2021	2022	2023
Kulud	111 358 633	59 470 372	41 262 473	30 810 889
<i>sh välistoetused ja kaasrahastus</i>	<i>64 346 094</i>	<i>38 730 021</i>	<i>20 391 732</i>	<i>9 835 747</i>
investeeringud	0	0	0	0
<i>sh välistoetused ja kaasrahastus</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Mitterahalised kulud	186 480	3 955	0	0

¹ Allikas: Statistikaamet RV028U ja RV087, algtase 2018.a. kohta. Sihttase näitab prognoosiga võrrelduna tagasihoidlikumat sissearännet Harjumaale.

² Allikas: Statistikaamet RAA0050, algtase 2018.a. kohta. Sihttase näitab teiste maakondade panuse kahanemise pidurdamist.

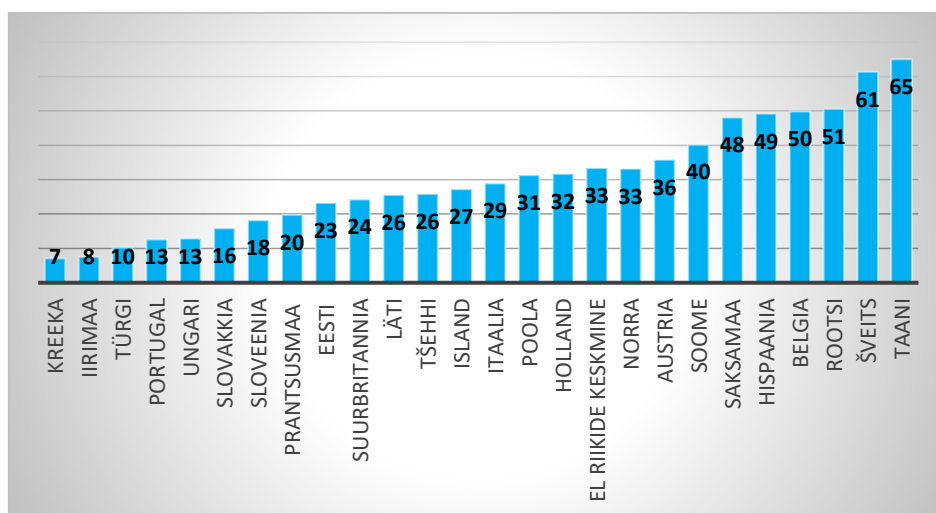
³ Allikas: Maa-amet, korteriomandite (eluruumide) tehinguandmed, keskmine tehingu hind (eur/m²); algtase 2018.a. kohta. Sihttase näitab regionaalsete erinevuste kasvu pidurdamist.

⁴ OECD statistika, algtase 2018.a. kohta: http://www.oecd.org/regional/regional-policy/Subnational_Finance_Nuancier_EU_2019.pdf

Programmi panustab Rahandusministeerium. Peamise osa programmi mahust moodustavad ressursid regionaalsetele toetusprogrammidele (2020. aastal 95% programmi eelarvest), mida rahastatakse struktuurivahendite meetmetest, Eesti- Läti ja Eesti Vene koostööprogrammidest, kasvuhoonegaaside kvootide müügi arvelt ja muudest riigieelarvelistest vahenditest.

Olukorra lühianalüüs

Eesti riigi vähene detsentraliseeritus võrreldes Põhjamaadega. Eesti omavalitsuste osakaal valitsussektori kuludes on poole väiksem (23%) kui meile eeskujuks olevates Põhjamaades (valdavalt 40% ja rohkem) või teistes OECD riikides. Haldusreformi eesmärk oli suuremate ja tugevamate omavalitsuste loomine (joonis 3). Haldusterritoriaalse reformi järel on järgmiseks oluliseks väljakutseks omavalitsuste otsustusõiguse suurendamine ja selleks riigilt kohalikule tasandile täiendavate ülesannete üleandmine.

Joonis 3. Kohalike omavalitsuste kulude osakaal (%) valitsussektori kuludest OECD riikide võrdluses (www.oecd.org).

Kohalike omavalitsuste vähene koostöö teenuste osutamisel ja regionaalses arendustegevuses. Kuigi haldusreformi tulemusena omavalitsuste haldusterritooriumid suurenesid, on meil jätkuvalt omavalitsuslikke ülesandeid, mida oleks mõistlik täita omavalitsuste koostöös. Lisaks peaks suurenema üleriigilise omavalitsusliidu roll kohalike omavalitsuste IT-tegevuste koordineerimisel ja muude keskselt omavalitsustele pakutavate toetavate tegevuste korraldamisel.

Kohaliku omavalitsuse korralduse toimimise põhimõtted vajavad kaasajastamist. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus on vastu võetud 1993. aastal ning see on üks väheseid valitsemiskorraldust reguleerivaid seaduseid, mis ei ole põhjalikku revideerimist läbinud. Väljakutsed omavalitsustele, mis olid enam kui 20 aastat tagasi, on tänaseks oluliselt muutunud.

KOV haldusvõimekuse tõstmisel on esseeisval perioodil eesmärgiks **toetada haldusreformi elluviimisegea loodud eeldusi arenguhüppe saavutamiseks** KOV võimekuses. Kohalike omavalitsuste reformi järel on kaks kolmandikku omavalitsustest uudses olukorras ja väljakutsete ees, mille lahendamise võimekusest sõltub edasiste arengute edukus riigivalitsemises (näiteks ülesannete detsentraliseerimine). Kohalike omavalitsuste juhtimise, koostöö ja teenuste osutamise võimekuse tõus ning oskus paindlikke juhtimis- ja teenuse osutamise mudeleid rakendada on kriitilise tähtsusega

ka mitmete ühiskonna ees seisvate globaalsete väljakutsete lahendamisel (näiteks muutused rahvastikus, inimeste tervise parandamine ja tervena elatud eluea pikendamine, paindlike ja inimese vajadusi arvestavate õppimisvõimaluste loomine ning ühiskondlike lõhede vähendamine).

Kohalike omavalitsuste vabatahtliku ühinemise toetamist tuleks jätkata. Kuna rahvaarv enamikus Eesti kohalikest omavalitsustest kahaneb, siis omavalitsuste jätkuvaks tugevdamiseks ja teenuste osutamise võimekuse parandamiseks võiks abi olla kohalike omavalitsuste jätkuvast ühinemisest. Vaatamata toimunud reformile, võib olla ka edaspidi vajadus toetada mõnes piirkonnas jätkuvaid ühinemisi territoriaalse terviklikkuse saavutamiseks keskus-tagamaa vaates. Haldusreformieelsel perioodil oli määratud omal algatusel ühinevatele omavalitsustele riiklik toetus, mis haldusreformi käigus ja omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise motiveerimiseks tühistati.

Kohalike omavalitsuste teenuste seire. Kohalike avalike teenuste korraldamise arenguvajaduste mõistmiseks, teenuste paranemiseks ja vastavate valdkondlike poliitikate sihistamiseks on vaja saada ülevaade KOV avalike teenuste tasemest ja nende muutumisest ajas.

Eesti kohanimed kogumine pole terviklik ja kohanimeregistri funktsionaalsus vajab edasiarendamist. Kohanimeregister peaks saama põhiliseks kohanimed andmeallikaks, mille andmeid kasutavad teised andmekogud ja institutsioonid. Vaja on tagada registri töökindlus ja leida võimalused teiste kohanimesid sisaldavate andmekogude sidumiseks kohanimeregistriga.

Arvestades Eesti territooriumi väiksust on Eesti-sisesed piirkondlikud erinevused ülejäänud ELi ja OECD riikidega võrdluses suured⁵. Märgatavat nihet territoriaalselt ühtlasema arengu suunas viimastel aastatel toimunud ei ole. Tööhõive ja sissetulekute piirkondlikud erinevused on mõnevõrra vähenenud, muudes olulisemates sotsiaal-majanduslikes arengunäitajates on piirkondlike arenguerinevuste vähenemine olnud pigem väheoluline või on toimunud erinevuste suurenemine.

Aktiivsem majandustegevus ja atraktiivsemad töökohad koonduvad suurematesse linnaregioonidesse ja piirkondlikud erinevused majanduskasvus süvenevad. 2018. aasta seisuga luuakse 65% sisemajanduse kogutoodangust Harjumaal, koos Tartumaaga juba 75%. Elaniku kohta loodav SKP ületab riigi keskmist üksnes Harjumaal (144%), samas jääb see Põlva, Võru, Jõgeva ja Valga maakonnas alla 50% keskmisest.

Eesti suurimate linnapiirkondade rahvusvaheline majanduslik konkurentsivõime on võrdluses muude ELi piirkondadega jõudsalt tugevnemas. 2017. aastaks on Tallinna ja Tartu SKP elaniku kohta tõusnud vastavalt 98 ja 68%-ni Euroopa Liidu keskmisest. Teisalt seisavad suuremad linnapiirkonnad silmitsi mitmete ebaühtlase kasvuga kaasnevate probleemidega nagu valglinnastumisega kaasnevad soovimatud keskkonnamõjud, ebaratsionaalne maakasutus, tehnilise ja teenuste infrastruktuuri puudulikkus, pendelrände kasvu tekitatud liikluskoormus ja õhusaaste, avaliku linnaruumi ebaühtlane kvaliteet jmt. Paraku on säästvate liikumisviiside kasutamine olnud viies suuremas linnapiirkonnas pärast 2012. aastat langustrendis, kahanedes tervikuna 47,5%-lt 41,6%-ni⁶ aastaks 2017.

Demograafilised muutused nõrgestavad väljaspool suuremaid linnapiirkondi paiknevate piirkondade arenguväljavaateid. Rahvastikuprotsessidest mõjutab Eesti-siseseid piirkondliku arengupotentsiaali erinevusi enim ränne. Jätkub intensiivne suuremate linnapiirkondade suunaline siseränne (eriti nooremaeliste arvelt), keskuste valglinnastumine ning tuntav rahvastiku vähenemine toimepiirkondades väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi. Nii on aastatel 2015–18 Harjumaa rahvastik kasvanud ligemale 4% ja Tartumaal 2% ning selgelt kahanenud muudes maakondades, seejuures enim Ida-Viru-, Jõgeva- ja Valgamaal (üle 4%).

---

⁵ Eurostat Regional Yearbook, 2018; Regions at a Glance, OECD 2018 (https://read.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-regions-and-cities-at-a-glance-2018_reg_cit_glance-2018-en#page1)

⁶ Eesti regionaalarengu strateegia elluviimise 2018. a seirearuanne, Rahandusministeerium 2019

Tänased rahvastikuprotsessid mõjutavad erinevalt ka eri piirkondade tööturupotentsiaali. Kui Tartumaal on lähimal kümnel aastal oodata rahvastiku vanuskoostise muutuste arvelt tööealise elanikkonna püsimum enam-vähem praegusel tasemel, siis näiteks Ida-Virumaal ja Hiiumaal on iga kümne pensioniikka jõudja kohta peale kasvamas vähem kui kuus uut tööealist.

Siserände suundumuste taustal on väheneva ja vananeva rahvastiku tingimustes teenuste osutamine traditsioonilisel viisil endise kättesaadavuse ja kvaliteediga muutunud ääremaalistes maapiirkondades keerukamaks ja kulukamaks.

Valdkonnapoliitikate regionaalse mõju koordineerimisel on puudujääke. Tasakaalustatud regionaalarengu saavutamiseks on vaja, et ministriumid kaaluksid ja suunaksid teadlikult oma tegevuse mõju regionaalarengule. Ministriumid ei ole seni oma valdkonna meetmete väljatöötamisel riigi regionaalarengu strateegias seatud eesmärkidest ega piirkondlikest erivajadustest alati lähtunud ega regiooni- või kohapõhiseid tegevusi kavandanud. Meetmed on valdavalt üle riigi ühetaolised, jättes regionaalsed vajadused liialt tahaplaanile. Valdondlike toetusmeetmete koondmõju on jõudmas eelkõige kiiremini arenevatesse kasvukeskustesse⁷, mistõttu on nende koondmõju Eesti-siseseid arenguerisusi omakorda võimendamas.

Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus on ebaühtlane. OECD uuringud⁸ on näidanud, et riigi jõukuse ning fiskaalse ja administratiivse detsentraliseerituse vahel valitseb selge positiivne seos. Olulise panuse paremale kohalikule ja piirkondlikule arendusvõimekusele on andnud 2017. aastal haldus- ja riigireformiga läbi viidud omavalitsuste ühinemine, täiendavate haldusülesannete andmine, ühinemiskoolitused ja tulubaasi suurendamine. Mitmed piirkondliku arendusvõimekuse seisukohast olulised haldus- ja riigireformi protsessid on veel pooleli (sealhulgas regionaalse tasandi arengu kavandamise ja selle toetuste ümberkorraldamine, riigihalduse ja -töökohtade suurem geograafiline hajutamine, KOVde finantsvõimekuse edasine suurendamine ja täiendavate ülesannete andmine).

Piiriülese koostöö hetkeolukord ja vajadused. Nii Eesti piirkondade edukus kui ka riigi terviklik areng sõltuvad üha enam meie aegruumilisest ja funktsionaalsest seotusest ja koostööst Euroopa muude piirkondade ja tuumaladega. Osalemine Interreg-programmides annab võimaluse ellu viia piirkondade arenguvajadustest lähtuvalt ambitsioonikamaid ideid ja saavutada mastaabiefekti ning sünergiat. Koostööprogrammide kaudu on aastatel 2007-2014 rahastatud 319 Eesti osalusega projekti. Perioodi 2014-2020 kestel on rahastatud juba üle 250 Eesti osalusega koostööprojekti ning Eesti juhtpartnerite arv on samuti märgatavalt kasvanud.

Eesti ruumilise planeerimise süsteem loodi 1995. aastal planeerimis- ja ehitusseaduse jõustumisega. Planeeringute põhiliigid ja planeeringute põhiülesanded on enam kui 20 aasta jooksul püsivad samana, tänu millele on valdkonnas tegutsevatel spetsialistidel oskused erinevaid planeeringu instrumente kasutada.

Planeeringute süsteem on hierarhiline. Liigilt üldisemad planeeringud (üleriigiline planeering ja maakonnaplaneering) väljendavad eelkõige riiklike vajadusi (näiteks asustuse üldine suunamine ja roheline võrgustik), kehtiva planeerimiseseaduse kohaselt kehtestab riikliku tasandi planeeringud valitsus. Lisaks maismaale koostatakse riiklike planeeringuid ka merealal. **Seni ei ole Eesti mereala kasutamise põhimõtted ja tingimused ühtselt määratud, koostamisel on mereala planeering (kehtestamine 2021).**

⁷ Valitud ELI struktuurifondidest rahastatavate ettevõtlusarengu ja sellega seotud tööturu meetmete (11 meetet) puhul on SFOS-s maakondliku täpsusega määratletud projektide toetusotsustest 2018. a lõpu seisuga jõudnud väljapoole Harju- ja Tartumaad vaid ligikaudu 20% ning valitud taristu arendamisele suunatud meetmete (8 meetet) puhul 45%.

⁸ OECD Regions at a Glance 2018, https://read.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-regions-and-cities-at-a-glance-2018_reg_cit_glance-2018-en#page1; OECD Regional Outlook 2016.

Liigilt täpsemad planeeringud (üldplaneering ja detailplaneering) väljendavad eelkõige kohalike vajadusi ja seavad täpsemad maakasutus- ja ehitusreeglid konkreetsetes asukohtades. Pärast haldusterritoriaalset reformi on vaja tervikliku üldplaneeringuga määrata maakasutus- ja ehitusreeglid moodustunud kohalike omavalitsuste territooriumidel. **Ühinemisel moodustunud kohalikud omavalitsused koostavad uued üldplaneeringud, tuginedes 2015. aastal jõustunud planeerimisseadusele ning aastatel 2017–2019 kehtestatud maakonnaplaneeringutele ja juhendmaterjalidele⁹.**

Alates 2015. aastast kehtivas planeerimisseaduses on eriliigina riigi ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringud, mille eesmärk on kaaluda avaliku protsessi käigus riigi või omavalitsusüksuse vaates olulise ruumilise mõjuga ehitisele erinevaid asukohti ning määrata ehitus- ja keskkonningimused sobivaimas asukohas.

Ruumilise planeerimise üldine eesmärk on maakasutus, mis arvestab erinevate osapoolte (näiteks naabrid, ettevõtjad ja kohalik omavalitsus) vajadusi ning tasakaalustab ühiskonna erinevaid arenguvajadusi (loodusväärtused, majanduse areng, kultuuriväärtused ja sotsiaalsed väärtused). Kuna ruum puudutab igaüht, on planeeringute koostamine avalik ning koostamise käigus on igaühel õigus oma põhjendatud seisukohad esitada. Eesti ruumilise ja strateegilise planeerimise praktika on nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil lähtunud rahvaarvu kasvust. Tegelikud rahvastikuprotsessid ja -prognoosid näitavad rahvaarvu kahanemist suures osas Eestist, mistõttu **arengu kavandamisel, sealhulgas ka ruumilises planeerimises, peab fookusse seadma rahvaarvu kahanemisega kohanemise¹⁰.**

Riigi ja kohaliku tasandi arengut mõjutavate otsuste langetamisel ei teadvustata alati kaasnevaid ruumilisi mõjusid. **Vajalik on riigi ja kohaliku tasandi otsustusprotsesside kujundamine selliselt, et otsuste tegemisel arvestataks kvaliteetse ruumi vajadusi.**

Kehtivad planeeringud on kättesaadavad vaid planeeringu kehtestaja juures (KOV planeeringute register, KOV arhiiv, maakonnaplaneering.ee jm), valdav osa planeeringutest ei ole kättesaadavad digitaalsena¹¹. Ühtse planeeringute andmekogu puudumine tähendab kõigile osapooltele täiendavat ajakulu kehtivate planeeringute info ja ehitamise alusena asjakohase info hankimisel. **Moodustamisel on planeeringute ühtne andmekogu.**

Meetmed

Meede 3.1 Regionaalareng

Eesmärk: Toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus

Indikaator	Tegelik tase (2018)	2020	2021	2022	2023
Maakondade SKP kasv ¹² (15/15)	Kõigis maakondades	Kõigis maakondades	Kõigis maakondades	Kõigis maakondades	Kõigis maakondades

⁹ <https://planeerimine.ee/seadus-ja-juhendid/pohimotted/>, <https://planeerimine.ee/seadus-ja-juhendid/yp-noustik/>,

¹⁰ <https://planeerimine.ee/seadus-ja-juhendid/kahaneva-asustusega-piirkond/>

¹¹ „Eestis kehtivate detailplaneeringute hulga ning nende seletuskirja ja jooniste andmekandja formaadi väljaselgitamine“ Skepast&Puhkim 2019

¹² Allikas: Statistikaamet, RAA0050, alguse 2018.a. kohta

Keskmete sissetulekute kasv kõigis maakondades (suurem kui THI muutus) ¹³ (15/15)	Hiiu-, Saare- ja Viljandimaal <3,4% (12/15)	=>2,2	=>2,1	=>2,1	=>2,0
--	---	-------	-------	-------	-------

Tegevus 3.1.1. Riigi regionaalpoliitika kujundamine

Eesmärk: Riigi arengudokumentides määratud regionaalse arengu eesmärkide saavutamine

Indikaator	Tegelik tase	2020	2021	2022	2023
Valdkonnapoliitilistest toetusmeetmetest väljapoole Harju maakonda eraldatud toetuste osakaal (%; mõõdik väljatöötamisel) ¹⁴	Väljatöötamisel	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Regionaalarengu toetusmeetmete eesmärkide saavutamise tase (%; täpsem indeks väljatöötamisel)	Väljatöötamisel	100%	100%	100%	100%

Eesmärk on suunata riigi valdkonnapoliitikate elluviimist ja eri tasandite koostööd selliselt, et need võimendaksid toimepiirkondade arengueeldusi ja piirkondade rolli riigi majandusarengus ning tagaksid heaks eluks vajalike hüvede ja teenuste kättesaadavuse kõigis piirkondades. Regionaalpoliitiliste tegevuste pikemaajaliseks sihiks on piirkondlike sotsiaal-majanduslike erinevuste vähenemine. Aastatel 2020-2023 valmib üleriigiline katusstrateegia Eesti 2035 ning uuendatakse mitmed riigi valdkondlikud arengukavad, mille raames on vajalik arvestada senisest enam riigi valdkonnapoliitikate regionaalset mõju.

Teenus: Regionaalpoliitika kujundamine

Teenuse eesmärk on aidata kaasa järgmiste tulemuste saavutamisele:

- piirkondade majandusarengu ja hõive tugevnemine;
- teenuste parem kvaliteet ja kättesaadavus toimepiirkonna keskustes;
- maapiirkondade kohanemine väheneva ja vananeva rahvastikuga, inimeste tagasipöördumise soodustamine väljapoole pealinna piirkonda;
- suuremate linnapiirkondade jätkusuutlik areng;
- piirkondliku ja kohaliku tasandi arendustegevuse tugevnemine;
- aktiivsem piiriülene arenduskoostöö kohalikul ja regionaalsel tasandil.

Tegevus 3.1.2 Piirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamine ning piiriülese koostöö arendamine

Eesmärk: Regionaalmeetmete mõjus ja nõuetekohane rakendamine

Indikaator	Tegelik tase	2020	2021	2022	2023
Kasusaanud ettevõtete arv	Referentsperiood ja algase väljatöötamisel				
Toetuste kaasabil loodud töökohtade arv	Referentsperiood ja algase väljatöötamisel				

¹³ Allikas: Statistikaamet, ST015 ja IA001, algase 2018.a. kohta; RM 2019.a. suvine majandusprognoos

¹⁴ KOVdele ja ettevõtjatele eraldatavad toetused

Elukeskkonda arendavate toetuste maht	Referentsperiood ja algfase väljatöötamisel				
Piiriülese koostöö programmides osalevate Eesti partnerite arv (kodanikuaktiivsuse näitaja)	Referentsperiood ja algfase väljatöötamisel				

Tegevuse eesmärk on tagada riigi regionaalmeetmete rakendamine selliselt, et eraldatud eelarvevahendite kasutamisel saavutatakse võimalikult suur mõju riigi regionaalpoliitika eesmärkide saavutamisele ning toetuse andmine toimub riigi õigusaktide ja rahastaja nõuetega kooskõlas.

Oluliseks arendustegevuseks on infosüsteemi rajamine, mis võimaldaks taotluste esitamist ning toetuste kasutamise ja tulemuste seiret, sõltumata rahastamisallikast (struktuuritoetuste jaoks on vastavad infosüsteemid olemas, kuid riigisiseste toetuste jaoks hea funktsionaalsusega süsteem veel puudub). Infosüsteemi arendamine ja ülalpidamine on Riigi Tugiteenuste Keskuse ülesanne. Aastatel 2020-2023 toimub EL ühtekuuluvuspoliitika 2021-2027 rakenduskava ja piiriülese koostöö edendamisele suunatud uute Interreg programmide väljatöötamine ning vastavate toetusmeetmete käivitamine, samaaegselt vaadatakse üle riigi regionaalmeetmed.

Teenus: Piirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna meetmete kujundamine

Piirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna meetmeid rahastatakse Euroopa Liidu struktuurivahenditest ja riigieelarvest, sealhulgas hasartmängumaksuseaduse alusel laekuvast rahast. Rahandusministeeriumi ülesandeks on toetusmeetmete kavandamine, toetuse andmise tingimuste kujundamine ning elluviimise ja tulemuste seire.

Toetusmeetmete rakendamisel on peamiseks partneriks Riigi Tugiteenuste Keskus, kes täidab enamiku meetmete puhul rakendusüksuse rolli. Lisaks Riigi Tugiteenuste Keskusele võivad rakendusüksuseks olla mõnel juhul ka maakondlikud arendusorganisatsioonid, maakondlikud arenduskeskused või muud partnerid vastavalt toetuse spetsiifikale.

Riigi toetusmeetmed piirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamiseks on:

- toetus piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringutele (Euroopa Regionaalfond, ERF);
- toetus piirkondlikele algatustele tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks (ERF);
- toetus regionaalsete kompetentsikeskuste arendamiseks (ERF);
- väikesaarte programm;
- Ida-Virumaa programm;
- Kagu-Eesti programm;
- toetus maakonna arengustrateegia tegevuskava elluviimiseks;
- toetus hajaasustuse majapidamistele (hajaasustuse programm);
- toetus Vene Föderatsiooni viisa taotluse menetlemise tasu kompenseerimiseks ja viisakoordinaatori teenuse pakkumiseks;
- Setomaa ja Peipsiveere programmid ning Vana-Võromaa ja Mulgimaa arengutoetused;
- toetus linnapiirkondade jätkusuutliku arengu toetamiseks (ERF);
- toetus Ida-Virumaa linnapiirkondade jätkusuutliku arengu toetamiseks (ERF);
- toetus kohaliku omaalgatuse edendamiseks (kohaliku omaalgatuse programm);
- toetus kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tugevdamiseks (Euroopa Sotsiaalfond, ESF);
- toetused kohaliku omavalitsuse hoonete energiasäästu edendamiseks (kasvuhoonegaaside kvootide müügi vahendid).

Teenus: Piiriülese koostöö edendamise meetmete kujundamine

Kohaliku, regionaalse ja riikliku tasandi piiriülest koostööd toetatakse põhiliselt Euroopa territoriaalse koostöö ja Euroopa naabruspoliitika piiriülese koostöö programmide kaudu, mis rahastatakse ERFi, Euroopa Liidu väliskoostöö ja riigieelarve vahenditest.

Eesti osaleb kaheksas programmis, mille raames toetatakse koostööd:

- piiriüleselt: Euroopa Liidus - Eesti-Läti, Kesk-Läänemere programmid ja Euroopa Liidu naaberriikidega - Eesti-Vene programm;
- riikide vahel: Läänemere piirkonna programm;
- piirkondade vahel: Interreg Euroopa, URBACT III, ESPON 2020, INTERACT III programmid.

Programme viivad ellu koostöös teiste riikidega erinevates riikides asuvad institutsioonid. Programmi otsused langetatakse konsensuslikult seirekomiteedes, mille liikmeteks on erinevad ministriumid, regioonid (omavalitsusliitude esindajad) ja sotsiaal-majanduslikud partnerid (nt Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ja Eesti Vabaühenduste Liit (endine Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste Liit).

Eesti-Läti ja Eesti-Vene programmide rakendamise eest vastutab Eesti riik ning nende programmide korraldusasutus ja tehnilised sekretariaadid asuvad Riigi Tugiteenuste Keskuses. Programmide tehniliste sekretariaatide harukontorid asuvad vastavalt Lätis ja Venemaal.

Finantskontrolli teostamine projektpartnerite üle on iga programmis osaleva riigi kohustus. Kontrolli läbimine on eelduseks programmide vahendite väljamaksmiseks Eesti toetuse saajatele. Eestis täidab finantskontrolli funktsiooni Riigi Tugiteenuste Keskus.

Meede 3.2 Kohalik valitsemine

Tegevus 3.2.1. Kohalike omavalitsuste ja regionaalhalduse koordineerimine

Eesmärk: Tõhus kohalike omavalitsuste haldus ning toimiv kohanimede korraldus

Indikaator	Tegelik tase	2020	2021	2022	2023
Kohaliku omavalitsuse institutsiooni usaldusväärsus elanike seas ¹⁵	63%	≥63%	≥63%	≥63%	≥63%
Kohalike omavalitsuste ühinemiste arv	0	0	>0	>0	>0
Kohalike omavalitsuste uute koostööalgatuste arv, kus täidetakse põhiteenuseid koostöös ¹⁶	0	>0	>0	>0	>0
KOV teenuste korraldamise võimekuse näitaja (alates 2020) ¹⁷	Möödik on väljatöötamisel.				
Kohanimeregistrisse kantud kohanimede osakaal	69% ¹⁸	73%	75%	77%	77%

Eesmärk on tagada tugev kohalik tasand ja toimiv kohaliku omavalitsuse korraldus. Selleks tuleb suunata riigi valdkonnapoliitikate elluviimist selliselt, et need toetaksid kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja finantsautonoomia suurendamist ning kohalike omavalitsuste võimekuse ja teenuste taseme tõusu. Kohanimevaldkonnas on sihiks toimiv kohanimekorraldus ja kohanimede

¹⁵ Eurobaromeetri aruanne (arvestatud viimase nelja aasta keskmine usaldusväärsus näit, välja on arvatud see osa vastanutest, kes vastasid „ei oska öelda“):

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD>

¹⁶ KOV kohustuslike ülesannete täitmine läbi ühisasutuse või muu koostöövormi.

¹⁷ Täpne indikaator seatakse kohalike omavalitsuste teenuste seire tulemuste põhjal koondnäitajana 2020

¹⁸ Kohanimerekspertide hinnangul on ca 300 000 kohanime, mis peaksid sisalduma kohanimeregistris.

terviklik kogumine. Regionaalhalduse valdkonnas on sihiks riigi teenuste kättesaadavuse tagamine piirkondades.

Regionaalhalduse poliitika rakendamise teenuse fookuseks on:

- julgustada ja toetada riigi valdkonnapoliitikates detsentraliseerimise ja omavalitsuse tugevdamise alaseid tegevusi. Vajadusel koostöös valdkonnaministeeriumidega analüüsida täiendavate ülesannete üleandmise võimalusi kohalikele omavalitsustele ja toetada ministeeriume funktsioonide üleandmise korraldamisel;
- soodustada ja toetada kohalike omavalitsuste koostöös ülesannete täitmist;
- muuta kohalike omavalitsuste teenuste seire süsteemseks ja läbipaistvaks;
- luua meetmed kohalike omavalitsuste vabatahtlike ühinemiste toetamiseks;
- toetada haldusreformi elluviimisega loodud eeldusi arenguhüppe saavutamiseks KOV võimekuses (arendusprogrammid, koolitused, meetodikad ja juhised, toetusmeetmed jms);
- hinnata kohalike omavalitsuste edasise arengute kavandamiseks põhjalikumalt 2017. aasta haldusreformi mõjusid;
- ajakohastada ja dereguleerida kohaliku omavalitsuse korraldust reguleerivat seadusandlust, et suurendada omavalitsuste iseotsustusõigust kohaliku elu korraldamise ja juhtimise viiside kujundamisel;
- suurendada kohanimede hulka kohanimeregistris, parandada kohanimeregistri funktsionaalsust ja sellega seotud tööprotsesse ning kaasajastada kohanimekorralduse regulatsiooni;
- sekkuda, kui halveneb riigi teenuste kättesaadavus piirkondades.

Meede 3.3 Ruumiline planeerimine

Tegevus 3.3.1. Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine

Eesmärk: Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi avaliku protsessi

Indikaator	Tegelik tase	2020	2021	2022	2023
Kehtivate üldplaneeringute ajakohasus – üldplaneeringute osakaal, mis on kehtestatud 2015. aastal või hiljem	7%	7%	7%	10%	50%
Üldplaneeringut muutvate detailplaneeringute hulk	Ca 90 (2018)	püsib	püsib	langeb	langeb
Keskstes planeeringute andmekogus (loomisel) digitaalselt kättesaadavate planeeringute osakaal	0	0	25%	50%	50%

Eesmärk on, et ruumilise planeerimise seadusruum ja praktika edendavad häid ruumiotsuseid. Kohalikel omavalitsustel on laiaulatuslikud õigused ja kohustused nende planeeringute koostamisel ja ruumiliste huvide tasakaalustamisel, mida riik toetab õigusruumi kujundamise, riiklike planeeringute koostamise ja koolitamise kaudu.

Oodatava tulemuse saavutamiseks tuleb:

- kutsuda ellu seadusemuudatusi ja kujundada praktikat selliselt, et planeeringute roll erinevate valdkondade ruumiliste arenguvajaduste tasakaalustajana tugevneks. Strateegiliste

pikaajaliste maakasutusplaanide koostamine (üleriigiline planeering, maakonnaplaneering ja üldplaneering) on ainus haldusmenetlus, mille eesmärk on erinevate valdkondade arenguvajaduste tasakaalustamine, mitte ühe konkreetse valdkonna (näiteks transport, muinsuskaitse, looduskaitse või ettevõtlus) ruumivajaduse rahuldamine. Erinevate valdkondade ruumiliste arenguvajaduste tasakaalustamine võimaldab kasutada säästlikumalt loodus- ja rahalisi ressursse;

- seadusemuudatuste ja praktika suunamise abil tugevdada kohalike omavalitsuste rolli planeeringuprotsessides, muutes kohalikud omavalitsused piirkonnas tegelikult ruumilise arengu suunajaks. Leida viise kohalikes omavalitsustes planeeringuspetsialisti, arhitekti positsiooni tugevdamiseks;
- kujundada planeerimispraktikat ja vajadusel kutsuda ellu seadusemuudatusi selliselt, et kaasamine planeeringute koostamisel tagaks kõigile võimaluse oma seisukohtade esitamiseks ja kaasamine aitaks leida parimaid ruumilahendusi konkreetsetes asukohtades;
- koostada ja pidevalt ajakohastada vajalikud riiklikud planeeringud riiklike ruumivajaduste määratlemiseks ning riikliku tähtsusega ehitiste asukohavalikuks;
- edendada planeeringute kättesaadavust vastavalt kasutajagruppide vajadustele;
- pärast maavalitsuste tegevuse lõpetamist korraldada ümber regionaaltasandil ruumiline planeerimine;
- edendada ruumikvaliteedi ja ruumiliste mõjude arvestamist kõigis ruumiotsustes.

Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja rakendamine

Teenuse eesmärk on planeerimispraktika arendamine kohalikes omavalitsustes ja riigi tasandil.

Tegevused eesmärgi saavutamiseks on järgmised:

- kohalike omavalitsuste tegevuse toetamine läbi nõustamise, juhendamise ja koolitamise;
- planeerimisõiguse muudatuste ettevalmistamine ja muudes õigusloomeprotsessides osalemine;
- rahvusvahelistes võrgustikes osalemine riikliku planeerimispraktika edendamiseks ja makroregionaalsete ruumiliste arenguvajaduste määratlemises osalemiseks;
- planeeringute keskse andmekogu arendamine planeeringute kättesaadavuse tagamiseks.

Üleriigilise, maakonna-, eri- ja KOV planeeringute alane tegevus

Teenuse eesmärk on üleriigilise planeeringu, üleriigilise mereala planeeringu, maakonna- ja eriplaneeringute koostamine ja ajakohasena hoidmise korraldamine ning KOV planeeringute menetlemine ja heakskiit.

Tegevused eesmärgi saavutamiseks on järgmised:

üleriigilise planeeringu aja- ja asjakohasuse hindamine, tegevuskava täitmise seire ning vajadusel tegevuskava uuendamine ning üleriigilise mereala planeeringu ja selle tegevuskava koostamine

- maakonnaplaneeringute (sealhulgas teemaplaneeringud) ja nende tegevuskavade koostamise korraldamine ja kehtestamine ning pidev seire;
- eriplaneeringute koostamise algatamine, koostamisele kaasa aitamine ja kehtestamiseks ette valmistamine;
- KOV planeeringute (üld- ja detailplaneeringud) menetluse õiguspärasuse kontroll, KOV planeerijate nõustamine, juhendamine ja koolitamine.